

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Erik Ruus

MAKSUINTRESSI FUNKTSIOON JA PROBLEEMID

MAKSUÕIGUSES

Lõputöö

Juhendaja:

Kerly Randlane, MPA

Tallinn 2018

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2018
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Maksuintressi funktsioon ja probleemid maksuõiguses.</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: The Functions and Problems of Tax Interest in the Tax Law.</p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 43 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 38 allikat.</p> <p>Teema aktuaalsus tuleneb riigikohtu praktikast, mille kohaselt kehtiv maksuintressi määr on põhiseadusega vastuolus osas, kus viivitamise korral tasumisele kuuluv maksuintressi määr on rohkem kui 0,03% päevas.</p> <p>Lõputöö eesmärk on analüüsida maksuintressi funktsiooni, arvestamist ja määra ning välja selgitada kas riik kasutab maksuintressi kõrget määra legitiimsete eesmärkide täitmiseks või lisa tulu teenimiseks. Töö eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet, mis täideti, kasutades nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset uurimismeetodit.</p> <p>Autor jõudis järelduseni, et kehtival maksuintressil on kahju hüvitamise, maksumenetluse kulude katmise ja motiveerimise funktsioon. Analüüsi tulemusena selgus, et kehtival maksuintressi määral esinevad mitu probleeme. Kõige peamine probleem tuleneb asjaolust, et praegune maksuintress on kehtinud muutumatuna 16 aastat. Riigikohus on leidnud, et maksuintressi määra pikaajaline kehtivus tähendab seda, et maksuintressi ei arvesta majanduskeskkonnas toimunud muutustega. Autor leidis, et riigikohtu praktika järgi maksuintressi legitiimsete eesmärkide saavutamiseks on piisav 10,95% aastane maksuintress. Küsitluse tulemused ka viitavad sellele, et 10,95% on kõige mõistlikum maksuintressi määr vastavalt praeguse majanduskeskkonnale.</p>	
<p>Võtmesõnad: maksuintress, intress, maksuvõlg, intressinõue, maksukohustus.</p>	
<p>Võõrkeelsed võtmesõnad: tax interest, tax arrear, coercive remedy, tax liability.</p>	
<p>Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu.</p>	
<p>Töö autor: Erik Ruus</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Olen nõus oma lõputöö avaldamisega elektroonilises keskkonnas.</p> <p>Allkiri:</p>	
<p>Vastab lõputöö nõuetele</p> <p>Juhendaja: _____ Allkiri: _____</p>	
<p>Kaitsmisele lubatud</p> <p>Kolledži direktor: _____ Allkiri: _____</p>	

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. MAKSUVÕLA OLEMUS JA SELLE SISSENÕUDMISE VÕIMALUSED.....	7
1.1 Maksuvõlg ja selle sissenõudmine	7
1.2 Maksuintressi mõiste ja olemus	13
2. MAKSUINTRESSI FUNKTSIOON JA SELLE PROBLEEMID.....	20
2.1 Maksuintressi arvestamine	20
2.2 Maksuintressiga määraga seotud probleemid	25
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	36
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	39
LISA Küsitlus maksumaksjatele.....	43

SISSEJUHATUS

Riigi suurim sissetulek tuleb maksudest. Selleks, et koguda rohkem makse peab aga riigil olema tõhus ja kaasaegne maksude kogumise süsteem. See süsteem peaks ka motiveerima inimesi ausalt täitma oma kohustust – makse maksma. Alati on olnud aga isikuid, kellel tekivad raskused maksude tasumisega. Nii näiteks on isikuid, kes lihtsalt unustavad deklaratsiooni esitada, teine osa aga ei suuda õigeaegselt tasuda rahalist kohustust. Selleks, et motiveerida maksumaksjat õigeaegselt tasuma rahalisi kohustusi, on riik kehtestanud intressi.

Teema valik on tingitud sellest, et riigi maksuhaldur võib kasutada maksuintressi suhteliselt kõrget määra lisaraha teenimiseks, mitte maksuintressi eesmärgi täitmiseks. Riigikohtu praktika näitab, et maksumaksjad, kelle arvamusel maksuintressi määr on põhjendamatult kõrge ning põhiseadusega vastuolus, on võitnud mitmeid vaidlusi.

Teema aktuaalsus tuleneb riigikohtu praktikast, kus oli tunnustatud, et kehtiv maksuintressi määr on põhiseadusega vastuolus osas, kus viivitamise korral tasumisele kuuluv maksuintressi määr on rohkem kui 0,03% päevas. Riigikohus on arvamusel, et maksuintress on praeguses määras õigustamatu ja omandanud iseseisva maksu tähenduse. Just eeltoodust tulenevalt võiks riik vaadata üle 16 aastat kehtinud intressimäära, kuivõrd see täidab oma algset eesmärki.

Teema on sellises käsitluses uudne, kus selgitakse, kas maksuintressil maksumenetluses on tegelikult mõjutuse ja kahju hüvitamise funktsioon või on tegemist riigi lisatuluallikaga. Seejuures senine kohtupraktika on korduvalt näidanud, et maksuintressi määr teatud asjaoludel ei ole põhjendatud ning on ebaproportsionaalne.

Lõputöö probleemiks on maksuintressi määra õiglus maksumaksja kui ettevõtja positsioonist lähtuvalt. Maksumaksjate hinnangul ei ole intressimäär õiglane ning on võrreldav kiirlaenu teenuse pakkujate intressidega. Iga hilinenud makse pealt arvestatakse intressi 0,06% päevas, mis on aastas ligikaudu 21,9%. Kuna intressi ei arvestata ettevõtlusega seotud kuluna, tuleb tasutud intressilt maksta ka tulumaksu. Seejuures on intressimäär kehtinud muutumatuna alates 2002. aastast ning seadusandja ei ole arvestanud

majanduskeskkonnas toimunud muutustega, kus intressimäärad finantsturgudel on intressimäära kehtestamisest langenud mitmeid kordi.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida maksuintressi funktsiooni, arvestamist ja määra ning välja selgitada kas riik kasutab maksuintressi kõrget määra legitiimsete eesmärkide täitmiseks või lisatulu teenimiseks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:

1. Anda ülevaade maksuvõla olemusest ja sissenõudmisest.
2. Analüüsida maksuintressi mõistet ja olemust.
3. Käsitleda maksuintressi arvestamist.
4. Analüüsida maksuintressiga seotud probleeme maksumenetluses.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvalitatiivset ja kvantitatiivset uurimismetoodikat. Kvalitatiivset uurimismetoodikat kasutatakse erinevate andmekogumisviisidena. Andmekogumisviisidena kasutatakse peamiselt dokumendianalüüsi ja küsitlust. Kvantitatiivset uurimismetoodikat kasutatakse arvandmete analüüsimisel ning arvutusel. Küsitluses küsitakse nii ettevõtjate kui ka füüsilise isikute arvamust kehtiva maksuintressi olemuse ja määra kohta. Tulemuste tõlgendamisel kasutatakse võrdlevat analüüsi. Lõputöö allikatena kasutatakse eesti- ja inglisekeelseid erialakirjandust, teemaga seonduvaid kohtulahendeid ja seadusi. Töös kasutatakse mitmed eesti- ja võõrkeelseid teadusallikaid.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade maksuvõla olemusest, selle sissenõudmise võimalustest ja põhimõtetest, millele tugineb maksuhaldur. Esimese peatüki esimeses alapeatükis käsitletakse maksuvõla olemust ning sissenõudmist ja tõlgendatakse kasutatavaid mõisteid. Esimese peatüki teises alapeatükis käsitletakse maksuintressi mõistet ja olemust.

Teises peatükis analüüsitakse, kas maksuintress täidab riigi poolt püstitatud funktsiooni või sellel on peidetud eesmärk tulu teenimiseks. Teise peatüki esimeses alapeatükis

käsitletakse maksuintressi arvestamist. Teise peatüki teises alapeatükis analüüsitakse maksuintressiga seotud probleeme maksumenetluses.

1. MAKSUVÕLA OLEMUS JA SELLE SISSENÕUDMISE VÕIMALUSED

1.1 Maksuvõlg ja selle sissenõudmine maksumenetluses

Selleks, et mõista maksuintressi olemust ja analüüsida selle funktsiooni, on esmalt vajalik käsitleda maksuvõla mõistet ning selle sissenõudmise võimalusi. Järgnevalt antakse ülevaade maksuvõlast ja selle sissenõudmise protsessist maksuhalduri menetluses.

Võlg on sõna, mille all mõistetakse laenuks saadud ja tagastamisele või hüvitamisele kuuluvat rahasummat, kaupa või teenust, õigel ajal täitamata jäänud tegu või kasutamata kohustust. Võlgu võtmine ja andmine on majanduskäibes tavaline nähtus, millega puututakse kokku igapäevaselt. (Randlane, 2015, lk 23)

Võlgu võtmine ja võlgu andmine on tsiviliseeritud ühiskonna tunnusmärk, tänapäeva inimese elustiil ning ajaloolises plaanis koguni inimlikkuse tekkimise üks viis (Äripäev, 2005). Inimese vajadused sunnivad inimesi võlgu võtma sugulastelt ja tuttavatelt või võõrastelt ja isegi tundmatutelt inimestelt. Üheks võlausaldajaks on riiki esindav Maksu- ja Tolliamet (edaspidi maksuhaldur). Maksu- ja Tolliamet on riiklike maksude maksuhaldur, kes kontrollib maksude tasumise õigsust, määrab vajaduse korral tasumisele kuuluva maksusumma, nõuab selle sisse maksukorralduse seaduses toodud korras ning rakendab seadusega lubatud sunnivahendeid, et sisse nõuda tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma ning sellelt arvestatud intress. (Maksukorralduse seadus, 2002)

Maksukorralduse seaduse § 32 kohaselt on maksuvõlg maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma ja selle maksusummalt tasumata jäetud intress. Tasumata maksusumma all mõistetakse riiklike makse, sundkindlustusmaksleid ja keskkonnatasusid. Eestis on üheksa riiklikku maksu: tulumaks, sotsiaalmaks, maamaks, hasartmängumaks, käibemaks, tollimaks, aktsiisid, raskeveokimaks ja ettevõtlustulu maks. Sundkindlustusmaksudeks on kogumispension ja töötuskindlustusmaks (Maksukorralduse seadus, 2002). Tuginedes keskkonnatasude seadusele võib keskkonnatasu defineerida kui keskkonna kasutusõiguse hinda. Keskkonnatasude seaduse tähenduses keskkonnakasutus on maavara kaevandamine, kalapüük, jahipidamine, veevõtt, saasteainete väljutamine,

jäätmete keskkonda (Keskkonnatasude seadus, 2005). Kokkuvõtvalt mõistetakse maksuvõla all maksuhalduri hallatavaid tasumata maksuna käsitletavaid rahalisi kohustusi.

Maksuvõlana käsitletakse ka tollivõlast tulenevat tähtpäevaks tasumata maksusummat ja sellelt arvestatud intressi (Maksukorralduse seadus, 2002). Tollivõlg on isikule pandud kohustus tasuda impordimaks (nt tollivõlg sisseveol) või ekspordimaks (nt tollivõlg väljaveol), mis tuleb kehtivate ühenduse õigusaktide alusel konkreetselt kaupadelt tasuda. Tollivõlg võib tekkida tollideklaratsiooni esitamisel, kaupade tollijärelevalve alt väljumisel, tollitoimingute rikkumisel jne (Tolliseadus, 2017). Maksukorralduse seaduse järgi on maksukohustuslane maksumaksja, maksu kinnipidaja või muu isik, kes vastutab seaduse või lepingu alusel maksumaksja või maksu kinnipidaja maksukohustuse eest (Maksukorralduse seadus, 2002). Maksukorralduse seaduse § 6 kohaselt on maksumaksja füüsiline või juriidiline isik või riigi-, valla- või linnaasutus, kes seadusega sätestatud tingimustel ja korras on kohustatud maksu maksma ning täitma teisi talle seoses maksukohustusega pandud rahalisi ja mitterahalisi kohustusi.

Maksuvõla teke võib olla põhjustatud mitmest erinevast asjaolust ning võib tekkida nii füüsilistel kui ka juriidilistel isikutel (Randlane, 2015, lk 25). Maksuvõla tekkimise aluseks on maksukohustuse mittekohane täitmine. Maksuvõlg tekib üldjuhul olukorras, kus maksukohustuslane deklareerib teatud maksu, kuid mingil põhjusel jätab selle määratud summat tähtpäevaks tasumata või deklareeritud summa ja tegelikult makstud summa on erinevad.

Maksukorralduse seaduse § 27 tulenevalt on maksuvõlg avalik informatsioon ning isiku tasumata maksukohustusi (nii füüsilise kui ka juriidilise isiku võlgasid) on võimalik kontrollida maksuhalduri kodulehel oleva avaliku võlapäringu kaudu (Maksu- ja Tolliamet, 2016). Võlapäringu kasutamiseks on vajalik teada füüsilise isiku puhul tema isikukoodi ning juriidiliste isiku puhul tema registrikoodi. Avalik võlapäring näitab isiku tasumata kohustusi reaajas kui need vastavalt maksukorralduse seaduse § 27 toodud tingimustele.

Maksuvõla avalikkus tähendab seda, et nii maksuvõla suuruse kui ka intressi ja info võla tekkimise aja kohta on lubatud avaldada ilma maksukohustuse nõusoleku ja teadmista igapähele (Maksukorralduse seadus, 2002). Maksuvõla avalikustamisel on eelkõige mõjutusvahendi funktsioon, mille eesmärk on mõjutada maksumaksjat oma kohustusi

täitma õigel ajal. Maksuvõla tekkimise aja avalikustamist on seadusandja põhjendanud vajadusega anda üldsusele tagasiside, milline on võla vanus ehk millisest perioodist võlg pärineb. Lisaks on võimalik maksuvõlgade tekkimise aja avalikustamisega saada ülevaade, kes oli konkreetse maksukohustuslase maksuvõla tekkimise ajal juhatuse liige või omanik. (Maksukorralduse seaduse seletuskiri, 2014)

Lisaks avalikule võlapäringule avalikustab maksuhaldur perioodiliselt oma kodulehel ka juriidilistest isikutest maksuvõlglaste nimekirja (Maksukorralduse seaduse seletuskiri, 2014). Maksuvõlglaste nimekirja avalikustamisel on eeltooduga sama eesmärk-motiveerida maksumaksjaid, et nad täidaks oma maksukohustused õigeaegselt (Maksu- ja Tolliamet, 2016).

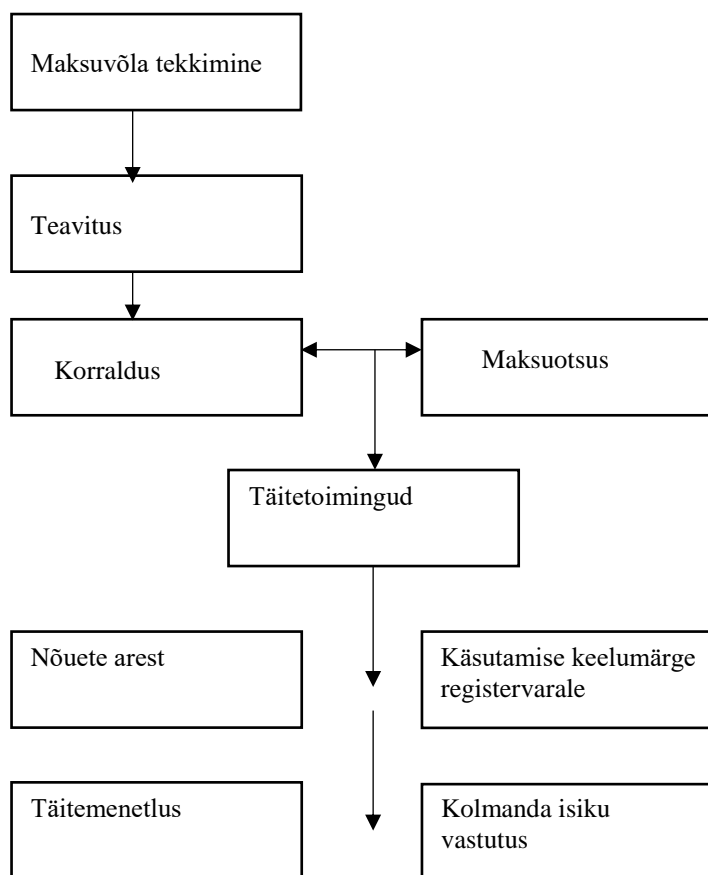
Lisaks maksuvõlale ja tekkimise ajale on avalik ka maksuvõla suurus, info maksuvõla ajatamise ja tagatise kohta ning teave esitamata deklaratsioonide kohta. Seejuures maksukorralduse seaduse § 14 lg 5 kohaselt maksuhaldur väljastab maksuvõlgade puudumise tõendi ka juhul, kui maksukohustuslase võlg on kokku on väiksem kui 10 eurot või kui maksuvõla tasumine on ajatatud. See ei tähenda, et maksukohustuslane ei pea maksuvõlga tasuma vaid selline lähenemise põhjuseks on mitte takistada maksukohustuslase osalemist näiteks riigihankel, teatud konkurssidel, toetuste saamisel jm, kus on eelduseks maksuvõla puudumine. Seejuures on maksumaksjal õigus saada tõend maksuhaldurilt maksuvõlgade puudumise kohta. (Maksukorralduse seadus, 2002)

Samas, kui maksumaksjal on maksuvõlad, siis maksuhaldur on kohustatud maksukohustuslase taotlusel väljastama talle kirjalikult või elektrooniliselt andmed tema maksuvõlgade suuruse, samuti tema tasutud, temale tagastatud või tasaarvestatud maksumuudumate ja intressi kohta (Maksukorralduse seadus, 2002). Võlatõendis kajastuvad kõik maksuhalduri hallatavad rahalised nõuded (nt tasumata maksukohustus ja kõrvalkohustused nagu näiteks intress, trahv, sunniraha) ja esitamata deklaratsioonid. Seejuures aga kui maksukohustuslasel on maksudeklaratsioonid esitamata, ei ole teada maksuvõla tegelik suurus (Maksukorralduse seaduse seletuskiri, 2014). Maksuvõla puudumine tähendab seda, et maksumaksjal puuduvad koheselt täitmisele kuuluvad maksuvõlad (Randlane, 2015, lk 26). Seejuures ei takista tõendi väljastamist deklaratsiooni hilisem esitamine, vaid deklaratsiooni esitamata jätmine.

Tasumata maksukohustus, sõltumata selle tekkimise põhjustest nõutakse sisse maksumenetluses. Maksumenetlus jaguneb viieks etapiks. Esimene neist on tuvastusmenetlus, mille sisuks on maksu määramiseks vajalike asjaolude tuvastamine. Asjaolude tuvastamine võib toimuda nii maksudeklaratsiooni esitamise kui ka maksuhalduri poolt tõendite kogumise kaudu. Tuvastusmenetlus on kontrollimenetluse üks osa, mille käigus kontrollitakse maksukohustuslase deklareeritud andmete õigsust. Teine etapp on otsustusmenetlus, mille kaudu maksuhaldur otsustab maksusumma määramise või kinnitab maksumaksja enda deklareeritud maksusumma. Kolmas etapp on sooritusmenetlus, mille sisuks on maksusumma sissenõudmine või tasumine, tasaarvestamine ja maksusumma tagastusnõude rahuldamata jätmine või ka maksuvõla sundtäitmise aegumine, kustutamine või maksukohustuse muul viisil lõppemine. Neljas etapp on uuendusmenetlus, mis seisneb maksuasja teistkordses läbivaatamises, näiteks haldusakti muutmises või tühistamises. Uuendusmenetlus võib toimuda nii maksuhalduri kui ka maksumaksja algatusel. Viimane etapp on vaidemenetlus, mille kaudu on võimalik maksumaksjal oma õigusi kaitsta, sh vaidlustada maksuhalduri tegevusetust, viivitust, ametiisiku või eksperdi taandamisest keeldumist jm maksuhalduri toiminguid. (Lehis, 2012, lk 104) Maksumenetlus on seega erinevate toimingute jada, mis sisuliselt lõpeb maksukohustuse täitmisega kas vabatahtlikult või sundtäitmise tulemusel. Seega võib väita, et sooritusmenetlus on maksumenetluse kõige viimane etapp (Randlane, 2015, lk 29-30). Maksuvõla sissenõudmise protsess on toodud joonisel 1, mille kohaselt maksuvõla sissenõudmise eelduseks on maksukohustuse tasumata jätmine ehk maksuvõla tekkimine.

Tulenevalt maksukorralduse seaduse §-st 115 lg 1 maksuvõla tekkimisel arvestatakse intressi maksukohustuse tasumise tähtpäevale järgnevast päevast kuni tasumise päevani kaasa arvatud. Peale maksuvõla tekkimist saadetakse üldjuhul maksumaksjale maksukohustuse täitmist meelde tuletav teavitust. Teavitamiseks kasutatakse peamiselt e-posti ja sõnumit ning vähem paber kandjal teavitust (Maksukorralduse seadus, 2002). Samas maksuhaldur ei ole kohustatud maksuvõla tekkimisest teavitama maksumaksjat, vaid seda võib nimetada heasoovilikuks tegevuseks (nn pehme meede) ning seeläbi anda maksumaksjale võimalus maksuvõlg vabatahtlikult tasuda (Randlane, 2015, lk 48). Seega ei ole maksumaksjale meeldetuletuse saatmine maksukorralduse seaduse § 128 lg 2 toodud maksuvõla sundtäitmise eelduseks. Kui maksumaksja teavitamine ei anna soovitud tulemust ning maksuvõlga ei tasuta, siis koostatakse haldusakt (korraldus) koos sundtäitmise hoiatusega maksuvõla tasumata jätmise tagajärgede kohta. Korralduse järgi

on maksumaksja kohustatud maksusumma tasuma selle kättesaamisest alates kas 10 päeva või 48 tunni jooksul. (Maksukorralduse seadus, 2002).

Joonis 1. Maksuvõlgade sissenõudmise protsess (Randlane, 2015, lk 48).

Kui maksumaksja ei tasu maksuvõlga ka haldusakti alusel, kas 10 päeva või 48 tundi jooksul selle kättesaamisest, võib maksuhaldur alustada nõude sundtäitmist ette hoiatamata (nt arestida isiku pangakonto) (Maksukorralduse seadus, 2002). Korralduse kõrval võib maksuvõla sundtäitmise aluseks olla ka maksu- või vastutusotsus. Maksu- või vastutusotsus on korraldusega samaväärne haldusakt (Lehis, 2012, lk 94), mille tasumata jätmisel võib maksuhaldur alusta maksusumma sundtäitmist ette hoiatamata. Seejuures maksu- või vastutusotsusest tekkiva kohustuse puhul ei kasutata pehmeid meetmeid ehk meeldetuletust maksusumma tasumise tähtaja saabumise kohta. (Maksukorralduse seadus, 2002)

Kui maksumaksja ei tasu nõuet tähtaja jooksul ning sundtäitmise eeldused nagu kohustuse

täitmise tähtpäev on saabunud, haldusakt on jõustunud, maksuvõlg ei ole ajatatud ega lõppenud ja haldusakti täitmist ei ole peatatud, alustab maksuhaldur viivitamatult tasumata rahaliste kohustuste sundtäitmist (Maksukorralduse seadus, 2002). Maksuvõla sundtäitmine maksukorralduse seaduse § 130 kohaselt väljendub maksuhalduri täitetoimingutes, milleks on sissenõude pööramine võlgniku rahalistele ja varalistele õigustele (nt töötasu arestimine) ning õigus taotleda keelumärgete kandmist vararegistritesse (nt liiklusregistrisse, kinnitusraamatusse). Arestid ja keelumärked on pigem täitmise tagamise meetmed, sest maksuhalduril puudub õigus pöörata sissenõuet võlgniku varale. Kui on vajalik võlgniku vara müük maksuvõla tasumiseks, siis seda tehakse täitemenetluse käigus kohtutäituri poolt.

Seejuures on oluline märkida, et maksuhalduril on ainsana kohtutäituri kõrval täitetoimingute sooritamise õigus. Samas on aga maksuhalduri täitetoimingud üsna piiratud ja hõlmavad vaid standardseid täitetoiminguid nagu näiteks pangakontode ja töötasu arest, registervara käsutamise keelamine (Randlane, 2015, lk 23). Kohtutäitur avalik-õiguslikku ametit pidava sõltumatu isikuna, kellele tegevus on reguleeritud avaliku õiguse normidega ja kes tegutseb avalik-õiguslikes suhetes, kasutades talle riigi poolt antud volitusi, nõuab sisse nii avalik-õiguslikke kui ka eraõiguslikke rahalisi nõudeid ja kohustusi (Kohtutäituri seadus, 2009).

Kohtutäituri poole pöördub aga maksuhaldur alles siis, kui tema täitetoimingud ei ole tulemuslikud või nõude sissenõudmiseks on vaja sooritada edasisi täitetoiminguid (nt vara müük). (Maksukorralduse seadus, 2002). Enne nõude edastamist kohtutäiturile peab maksuhaldur tegema kõik endast oleneva, et maksuvõlg sisse nõuda (Maksukorralduse seadus, 2002). Ja seda eelkõige maksumaksja kaitseks, sest eelduslikult on maksuhalduril enam informatsiooni maksumaksja kohta kui kohtutäituri ning lisaks on maksumenetlus maksumaksja jaoks tasuta kuid täitemenetlus mitte (Maksukorralduse seaduse seletuskiri, 2014). Täitemenetluses on võlgnik kohustatud maksma nii täituritasu kui ka täitekulu (Kohtutäituri seadus, 2009).

Kokkuvõtvalt on maksuvõlg maksumaksja tasumata jäetud rahaline kohustus. Maksuvõla tekkimist võib põhjustada näiteks maksukohustuse hilinemisega maksmine. Maksuvõlg koosneb tasumata maksumaksumast ja arvestatud intressist. Oluline on märkida, et maksuvõlg on avalik informatsioon ning füüsilise- ja juriidilise isiku tasumata võlgasid on

võimalik kontrollida maksuhalduri kodulehel oleva avaliku võlapäringu kaudu. Samuti, kui maksumaksjal on maksuvõla suurus kokku väiksem kui 10 eurot, siis seda temalt sisse ei nõuta. Maksuvõla sissenõudmise protsess algab maksumaksja teavitusega, et anda maksumaksjale võimalus maksuvõlg vabatahtlikult tasuda. Juhul, kui maksumaksja ei tasu maksuvõlga ei maksuhalduri teavituse ega ka haldusakti alusel, siis rakendatakse täitetoiminguid. Juhul, kui maksuhalduri täitetoimingud ei anna tulemust, edastatakse nõue sissenõudmise jätkamiseks kohtutäiturile.

1.2 Maksuintressi mõiste ja olemus

Tänapäevases majanduslikus käibes saab intressi käsitleda vaid rahaliste kohustuste täitmise kontekstis. Tavaliselt, intressiga puututakse kokku siis, kui tekib kohustus maksta raha- või kapitali kasutamise eest. (Ots, 2010, lk 420) Tsiviilõiguses eristatakse kasutus- ja viivitusintressi. Kasutusintress ja laen on üksteisega tihedalt seotud terminid. (Randlane, 2015, lk 54) Laenuvõtmine võimaldab kasutada kapitali nendel, kellel seda pole, kuid on nõus maksta tasu selle kasutamise eest. Laenu andmine on finantsinvesteering, mille eesmärk on üldjuhul kasumi teenimine. Lähtuvalt sellest eesmärgist, laenu andmine võimaldab teenida tulu võlausaldajal, kellel on kapital ja kes on valmis seda investeerima. Tasu, mida makstakse võlausaldajale raha kasutamise eest, nimetatakse intressiks. Selline majandustehing on töötanud aastaid, tuues kasu nii laenuvõtjale kui ka laenuandjale.

Võrreldes kasutusintressi mõistega, viivise mõiste tähendab tähtajaks tasumata jäetud summalt arvestavat tasu. Samuti, viivist saab mõista kui rahalise kohustuse täitmisega viivitamisest tulenevat võlausaldaja kahju hüvitamise nõuet (Ots, 2010, lk 419). Kuna rahalise kohustuse täitmisega viivitamine ei põhine poolte vahelisel konsensusel, on viivis kasutusel eelkõige õiguskaitsevahendina. Viivitusintressi kasutatakse nii ärisuhtes kui ka maksuõiguses. Maksuõiguses maksuintressi saab käsitleda viivitusena kuna mõlemad on rahalised kõrvalkohustused. Kuigi seadusandluses defineeritakse nii tasu raha kasutamise eest kui ka tasu kohustuse täitmise viivitamise eest - maksuintressina. (Rebane, 2008)

Maksuõiguses tekib maksumaksjal MKS § 115 järgi intressi tasumise kohustus siis, kui ta on jätnud maksusumma riigile tähtpäevaks tasumata. See tähendab, et maksuintressi ja tsiviilõigusliku viivitusintressi vahel, mis on sätestatud võlaõigusseaduses § 113 tsiviilõigusliku viivitusintressi, saab tõmmata paralleeli, kuna mõlemad tuleb tasuda alates

hetkest, kui võlg muutus sissenõutavaks. (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-3-1-45-10 otsuse kuupäev 15.09.2010)

Maksukorralduse seaduse § 115 ja 116 eristavad maksukohustuslase poolt makstavat intressi ja maksukohustuslasele makstavat intressi. Kõige levinum on maksukohustuslase poolt makstav intress, mis tähendab, et maksukohustuse täitmata jätmisel maksukohustuslasel tekib maksuintressi tasumise kohustus. Võrreldes maksukohustuslase poolt makstavast intressist, maksukohustuslasele makstav intress tähendab, et maksuhalduril tekib maksuintressi tasumise kohustus. (Randlane, 2015, lk 54)

Maksuhalduril võib tekkida maksukohustuslasele intressi maksmise kohustus peamiselt kahel tingimusel (Maksukorralduse seaduse seletuskiri, 2014):

1. Kui maksukohustuslane on tasunud, temalt on sisse nõutud või tema tagastusnõudega on tasaarvestatud maksuotsuse või vastutusotsuse alusel suurem maksusumma, kui tal oleks olnud tasuda vastavalt maksuseadusele.
2. Kui maksuhaldur ei ole täitnud tagastusnõuet seaduses sätestatud tähtaja jooksul välja arvatud juhul, kui maksuhaldur on andnud maksukohustuslasele tähtaja täiendavate dokumentide esitamiseks kuni nende dokumentide esitamise päevani.

Oluline on märkida, et maksumaksjal on intressi saamise õigus vaid siis, kui tema tasunud või temalt sisse nõutud maksusumma on suurem kui see oli ette nähtud seaduses. Juhul, kui maksumaksja on tasunud omaalgatuslikult rohkem maksu, siis maksumaksjale ei maksta intressi, vaid see maksusumma, mis on makstud suuremas summas kui oleks pidanud, jääb isiku ettemaksukontole tulevaste kohustuste katteks.

Maksukorralduse seaduse § 116 lähtuvalt on maksukohustuslasel õigus taotleda intressi maksmist kahe aasta jooksul. Sellisel juhul maksuhaldur on kohustatud tasuma intressi 15 tööpäeva jooksul, alates maksukohustuslaselt taotluse kättesaamise päevast. Kui maksuhaldur keeldub intressi tasumisest, siis tehakse motiveeritud otsus, intressi tasumise keeldumise põhjendusega.

Kui võlasuhtes intress selle terminis sisust ja olemusest tulenevalt on tulu teenimise vahend, siis maksuõigussuhtes on intressil peamiselt riigile tekkinud kahju hüvitamise funktsioon. See tähendab, et erinevalt võlasuhtes käsitletud intressist, mille eesmärk on tulu teenimine, ei saa maksuõigussuhtes kasutatav intress olla riigi jaoks finantstulu, vaid see täidab

konkreetses juhtumiga tekkinud kahju hüvitamise funktsiooni. (Maksukorralduse seaduse seletus, 2014)

Maksuintressi legaaldefiniitsiooni kehtivas õiguses, sh ei maksukorralduse seaduses ega selle seletuskirjas sätestatud ei ole. Samuti, ei ole seletatud ega põhjendatud ka kehtivat maksuintressi määra. (Jõgi & Uibo, 2017, lk 224) Selleks, et avada maksuintressi mõistet ja analüüsida maksuintressi funktsiooni maksuõiguses, lähtutakse käesoleva lõputöö eesmärgi saavutamisel asjasse puutuvatest teadusartiklitest ja kohtupraktikast.

Teaduskirjanduse põhjal võib järeldada, et maksuõigussuhtes on intress maksuhalduri poolt protsendina arvestatav sanktsiooni iseloomuga kompensatsioon, millel on kahju hüvitamise, maksumenetluse kulude katmise ja motiveerimise funktsioon. Maksuintress võib olla kas tasu raha kasutamise eest või õiguskaitsevahend rahalise kohustuse täitmisega viivitamise korral (Randlane, 2015, lk 53).

Maksukorralduse seaduse § 32 kohaselt maksuintress on rahaline kõrvalkohustus, mis tekib maksukohustuslase poolt tähtpäevaks tasumata jäetud maksukohustuse tulemusena. Samuti tekib intress siis kui maksukohustuslase esitatud deklaratsioonis on andmed valed, mille tagajärjel deklaratsioonis näidatud või arvatud maksusumma on väiksem reaalsest maksusummast. Tegemist on maksuintressiga ka siis, kui esitatud deklaratsioonis valeandmete tagajärjel arvatud tagastamisele kuuluv maksusumma on suurem maksuseaduse kohaselt tagastamisele kuuluvast summast. (Rebane, 2008)

Peamiselt, maksuintress täidab kahju hüvitamise eesmärki, kuid Riigikohus eristab kolme põhilist maksuintressi funktsiooni. Esimene ja kõige tähtsam on riigile tekkinud kahju hüvitamise funktsioon. Tegemist on riigile tekkinud kahjuga siis, kui maksukohustuse summa ei laeku tähtaegselt riigile ja riik peab ise võtma laenu, et kompenseerida maksumaksjalt laekumata raha.

Teiseks maksuintressi funktsiooniks on maksumaksjate motiveerimine. Aastal 2002 on Riigikohus öelnud, et maksuintressi kehtestamise eesmärgiks on muuhulgas maksumaksja ja maksu kinnipidaja motiveerimine täita rahalisi kohustusi õigel ajal (Riigikohtu Halduskollegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-8-02 otsuse kuupäev 05.11.2002). Eelkõige ongi maksuintressi eesmärgiks maksumaksja motiveerimine täitmaks rahalisi kohustusi tähtaegselt. Kuna maksuintress ei ole ettevõtlusega seotud kulu TuMS § 52 lg 2 p 4 mõistes,

siis lisandub intressile veel ka tulumaksu tasumise kohustus. Maksuintress ja tulumaksu kohustus kokku moodustavad kohustatud isikule üsna kõrge määraga rahalise lisakoormuse.

Maksuintressi kolmas funktsioon on maksumenetluse kulude ehk sissenõudmise kulude katmine. Lähtudes selle funktsiooni sõnastusest võib järeldada, et maksuintressi arvestamisel võetakse arvesse kõiki maksumenetluses tehtud kulusid. Kuid seejuures ei saa maksumenetluse kulude katmise eesmärki mõista selliselt, et see tähendaks kohustust osaleda teiste isikute suhtes korraldatud maksumenetluste kulude katmises või kohustust anda lisapanus ehk lisatulu riigikassasse. Maksuintressi suurus seega peaks olema ligilähedases seoses konkreetse maksu määramise või sissenõudmise kuludega. Seda käsitletakse lõputöö teise peatüki teises alapeatükis.

Lisaks eeltoodud Riigikohtu seisukohtadele, on õiguskantsler veendunud, et maksuintress on haldusõiguslik mõjutusvahend. Selle kohaselt on maksuintressi eesmärk kindlustada maksude õiges summas ja õigeaegne tasumine. (Jõgi ja Uibo, 2017, lk 223-231)

“Õiguskantsler on oma arvamuses seisukohal, et maksuintressi tasumise kohustust kehtestades ei ole seadusandja soovinud teha sotsiaaleetilist etteheidet ja maksumaksjat stigmatiseerida, vaid üksnes kindlustada maksude õigeaegne tasumine. Kuigi maksuintressi tasumise kohustus vaieldamatult kitsendab maksumaksja varalisi õigusi ja mõnedes olukordades võib intressikohustus olla üsna koormav, ei muuda see intressi karistuseks.” (Jõgi ja Uibo, et al., 2017, lk 223-231)

Eeltoodu näitab, et maksuintress oma tähenduses pole karistus, vaid haldusõiguslik mõjutusvahend, mis suunab maksumaksjaid oma kohustusi täitma (Jõgi & Uibo, 2017, lk 227). Selleks, et maksuintressi eesmärk maksuõiguses oleks täidetud, peab intressimäär olema selline, et mõjutaks maksumaksjat täitma riigi ees olevat ülesannet tähtaegselt.

Samas, kuna tegemist on mõjutusvahendiga, siis intressimäär ei või olla liiga suur. Liiga suure maksuintressi määra tõttu võib juhtuda nii, et motivatsiooni alusel tekib tagurpidi karistuse tunne. Juhul, kui maksumaksja hakkab käsitlema maksuintressi kui karistuse meedet, kujundab see lisakoormust nii maksumaksjale kui ka maksuhaldurile. Seetõttu intressi tasumise kohustus ei eelda süülist käitumist.

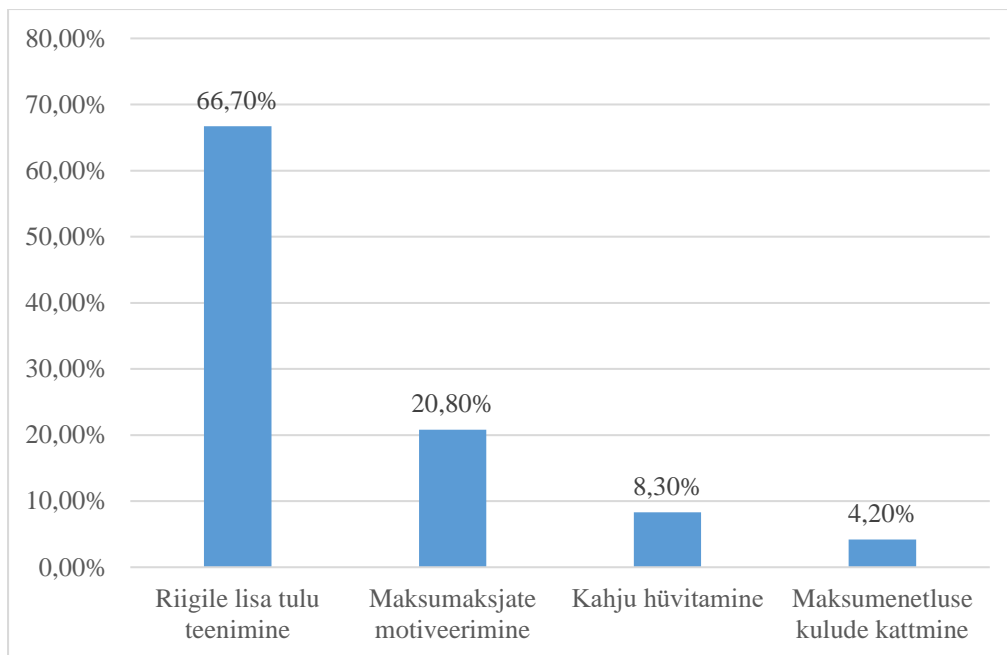
Käesoleva lõputöö eesmärgist tulenevalt viidi lõputöö käigus läbi maksumaksjate seas arvamusküsitlus. Küsitluse eesmärk oli välja selgitada, milline on küsitletute hinnangul maksuintressi eesmärk ja sobiv maksuintressi määr. Küsitlus viidi läbi Google Forms'i rakenduses. Vastajaid oli kokku 50, sh nii füüsilised kui ka juriidilised isikud. Küsimustele vastamiseks said maksumaksjad kasutada nii valikvastuseid kui ka kirjutada enda arvamusi ja ettepanekuid. Lõputöö eesmärgist tulenevalt maksumaksjate arvamuse uurimiseks küsiti kokku kuus küsimust järgmiselt:

1. Kas te olete kunagi kokku puutunud maksuintressiga?
2. Kui eelmise küsimuse vastus on jah, siis mis olukorras ja kuidas te olete kokku puutunud maksuintressiga?
3. Milline on maksuintressi olemus Teie arvates?
4. Kuidas Te suhtute sellesse, et maksuintressi määr on muutumatu alates 2002. aastast?
5. Maksuintressi määr on 0,06% päevas, millele lisandub veel tulumaksukohustus (intress on ettevõtlusega mitteseotud kulu). Kokku see on 27% aastas. Kas Teie arvates selline maksuintressi määr on põhjendatud?
6. Kui eelmise küsimuse vastus oli "ei", siis milline maksuintressi määr on Teie arvates mõistlik?

Lisaks eeltoodud küsimustele sisaldas küsimustik veel valikvastustega küsimust maksuintressi eesmärgi kohta järgmiselt:

1. Maksuintressi eesmärk on riigile lisa tulu teenimine.
2. Maksuintressi eesmärk on maksumaksjate motiveerimine.
3. Maksuintressi eesmärk on kahju hüvitamine.
4. Maksuintressi eesmärk on maksumenetluse kulude katmine.

Küsitluse tulemused maksuintressi eesmärgi osas on toodud joonises 2. Kui küsitluses osales kokku 50 inimest, siis maksuintressi eesmärgi küsimuse vastas üksnes 24 inimest. See, et küsimusele on vastanud vähem kui pool küsitluses osalenutest viitab sellele, et maksumaksjad ei ole tõenäoliselt teadlikud maksuintressi eesmärgist. See võib olla tingitud sellest, et küsitletud ei ole kokku puutunud maksuintressiga, aga ka sellest tulenevalt sellest, et maksuintressi eesmärgid ei ole regulatsioonides sätestatud ning selle mõistmiseks tuleb eelkõige kasutada riigikohtu praktikat.

Joonis 2. Küsitluse tulemused maksuintressi eesmärgi osas. (autori koostatud)

Joonisel 2 toodud tulemuste kohaselt võib järeldada, et küsitletute hinnangul on maksuintressi peamiseks eesmärgiks on riigile lisatulu teenimine. Vastanute 66,7% ehk 16 isikut vastasid, et maksuintressi funktsioon on riigile lisatulu teenimine. Oluline on märkida, et 16 inimestest 5 põhjendasid oma vastust. Kõik põhjendused olid seejuures sama sisuga, et maksuintressi määr on liiga kõrge ning riik kasutab seda lisatulu teenimiseks.

Kokkuvõttes maksuintress on maksuõigussuhtest tekkiv kõrvalkohustus, mida selle olemusest ja eesmärgist tulenevalt võib nimetada ka viivitusintressiks. Maksuintressi kehtestamine ja muutmine kuulub seadusandjale. Samas, maksuintress peab olema selline, mis tagaks maksusüsteemi efektiivse toimimise. Maksuintressil on kolm peamist funktsiooni – tähtpäevaks tasumata jäetud maksusumma kompenseerimine, maksumaksjate motiveerimine tagada õige ajaks kohustuste täitmine ja maksumenetluses tehtud kulude katmine. See tähendab, et erinevalt võlasuhtes käsitletud intressist, mille eesmärk on tulu teenimine, ei saa maksuõigussuhtes kasutatav intress olla riigi jaoks finantstulu, vaid see täidab konkreetse juhtumiga tekkinud kahju hüvitamist. Lisaks maksukohustuslase poolt makstavast intressist, võib ka makshalduril tekkida kohustus tasuda maksukohustuslasele intressi. Maksukohustuslasele makstav intress võib tekkida näiteks siis, kui maksusumma, mida maksukohustuslane on tasunud maksuotsuse alusel

enam kui tal oleks olnud vajalik tasuda või kui maksuhaldur ei ole täitnud tagastusnõuet seaduses sätestatud tähtaja jooksul.

2. MAKSUINTRESSI FUNKTSIOON JA SELLE PROBLEEMID

2.1 Maksuintressi arvestamine

Selleks, et maksuintressi funktsioonid oleksid täidetud, kontrollib maksuhaldur maksuintressi arvestamist ja kontrollib selle maksmise korda vastavalt maksukorralduse seadusele. Kuigi maksukorralduse seaduses on sätestatud, et maksuintress võib olla nii maksumaksjate poolt arvestatav kohustus kui ka maksumaksjale arvestatav intress, näitab praktika, et viimasega puututakse kokku üsna harva, mistõttu vaadeldakse antud peatükis just maksumaksjate poolt makstavat maksuintressi.

Maksuintressi arvestamise ja tasumise kohustus tuleneb maksukorralduse seaduse § 115-st, mis sätestab, et maksuintressi arvestamise ja tasumise kohustus tekib siis, kui maksukohustuslane ei ole tähtpäevaks tasunud maksukohustust. Seejuures tähendab tähtpäevaks esitamata jäetud maksudeklaratsioon, et maksukohustuse suurus ei ole teada ning ei saa maksuintressi tasumise ja arvestamise kohustust tekkida.

Maksuintressi arvestamise tingimuseks on põhivõla kehtivus. Kui ei ole maksuvõlga, siis ei ole ka maksuintressi määramise vajadust ega õigust. Maksuintressi arvestamine algab päevast, mis järgneb päevale, kui maksukohustus pidi tasutama. Maksuintressi arvestatakse kuni tasumise või tasaarvestuse tähtpäevani (Maksukorralduse seadus, 2002). Oluline on märkida, et päev, mil maksuvõla ja maksuintressi makstakse, on kaasa arvatud (Randlane, 2015, lk 81). See tähendab, et kui maksuvõla ja maksuintressi tasumine toimub näiteks 12 kuupäeval kell 7 hommikul, siis maksuvõla ja maksuintressi kogusumma sisaldab selle päeva maksuintressi.

Näiteks kui käibemaksu tasumise tähtpäev oli 20. aprill, kuid 200 euro suurune maksukohustus jäetakse tähtpäevaks täitmata ja tasutakse 28. aprillil, siis arvestatakse maksuintressi 8 päeva eest (alates 21. aprillist kuni 28. aprillini, viimane kaasa arvatud). Selleks et leida ühe päeva maksuintressi, tuleb kehtiva maksuintressi määra korrutada maksuvõla summaga ehk $200 * 0,06\% = 0,12$ eurot. Lähtudes eeltoodud andmetest, arvestatakse maksuintressi 8 päeva eest, seega tuleb maksuintressi päevasumma korrutada päevade arvuga ehk $0,12 * 8 = 0,96$ eurot, mis on selles näites maksuintressi summa 8 päeva eest.

Maksuintressi arvestamisel rakendatakse summaarset arvestust, mis seisneb selles, et maksuintressi arvestatakse kõikide maksuvõlgade ja ettemaksete kogusummalt (Maksukorralduse seadus, 2002).

Maksukorralduse seaduse kohaselt võib maksuhaldur nõuda intressi tasumist maksusummaga koos või eraldi. Üldjuhul võib maksuintress maksuvõla korral tuleneda maksu- ja vastutusotsusest ning maksuvõla tasumise korraldusest, kuid võib olla ka nii, et maksuintress tekib intressinõude kui haldusakti väljastamisega (Randlane, 2015, lk 60). Maksuhalduril on õigus otsustada, kas nõuda intressi koos maksusummaga maksuotsuse või vastutusotsuse väljastamisega või nõuda intressi eraldi intressinõude väljastamisega. (Lehis, 2004, lk 201)

Maksukorralduse seaduse § 115 kohaselt intressinõue sisaldab intressimäära, intressisummat, viivitatud päevade arvu, tasumise tähtaega ning sundtäitmise hoiatust. Intressinõudes märgitud kohustuse täitmise tähtpäev ei tohi olla lühem kui 10 kalendripäeva haldusakti kättesaamisest (Maksukorralduse seadus, 2002). Kuigi praktikas rakendab maksuhaldur üldjuhul 10 kalendripäeva intressinõue täitmiseks, on 10 päeva minimaalne tähtaeg, see tähendab aga, et maksuhalduril on õigus rakendada minimaalse tähtaja asemel oluliselt pikemat tähtaega intressinõude tasumiseks (Randlane, 2015, lk 61).

Õiguskindluse põhimõttest tulenevalt on igal maksuõigusest tuleneval rahaliselt kohustusel seadusest tulenevalt ette nähtud aegumise tähtaeg. Seejuures maksukorralduse seadus eristab nelja liiki aegumist (Randlane, 2015, lk 72):

1. maksuintressi arvestamise aegumine;
2. sundtäitmise aegumine;
3. tagastusnõude esitamise ja täitmise aegumine;
4. maksusumma määramise aegumine.

Maksukorralduse seaduse §118 lg 1 järgi aegub maksuintressi arvestamine ühe aastaga maksuvõla täieliku tasumise päevast. Ühe aastane aegumistähtaeg rakendub nii maksuotsusega, vastutusotsusega kui ka deklaratsiooni alusel määratud intressisumma puhul (Maksukorralduse seadus, 2002). Seejuures maksuintressi arvestamise aegumisega ei saa intressinõuet enam esitada. Näiteks kui maksuvõlg tasutakse 02.07.2017, siis maksuintressi tasumine aegub 1 aasta pärast ehk 01.07.2018. Kui maksuintressi

arvestamine aegub, siis järelikult lõpeb ka maksuintressi tasumise kohustus, kuna intressi ei saa enam aegumise tõttu määrata (Rebane, 2008).

Nii deklaratsiooni kui ka haldusakti alusel arvatatud sissenõutava maksusumma sundtäitmise aegumistähtaeg on viis aastat. Intressinõuete ning muude maksuhalduri sissenõutavate rahaliste kohustuste sundtäitmise tähtaeg on ka viis aastat. (Maksukorralduse seadus, 2002) Oluline on märkida, et võrreldes maksuintressi arvestamise aegumisega, sundtäitmise aegumise tähtaega arvestatakse nõude esitamise aastale järgneva aasta 1. jaanuarist alates (Maksukorralduse seadus, 2002).

Maksukorralduse seaduse § 33 järgi tagastusnõude aegumistähtaeg on kolm või seitse aastat. Tagastusnõude esitamise aegumistähtaeg on kolm aastat kui haldusakti muutmise või kehtetuks tunnistamise tõttu väheneb maksukohustus või langeb ära maksu tasumise õiguslik alus. Maksumaksjal on õigus esitada taotlus tagastusnõude täitmiseks seitsme aasta jooksul viimasest muudatusest maksukohustuslase ettemaksukontol. (Maksukorralduse seadus, 2002)

Maksusumma määramise aegumistähtaeg on kolm aastat. Maksusumma määramise aegumistähtaja erandina MKS § 98 lg 2 kohaselt võib olla üks aasta maksukohustuse puhul, millega seoses ei ole seadusega sätestatud deklaratsiooni esitamise kohustus. Maksusumma kinni pidamata jätmisel või selle tahtliku tasumata korral kehtib viie aastane maksusumma määramise aegumistähtaeg. Tegemist on nelja aastase maksusumma määramise aegumistähtajaga juhul, kui maksusumma jäi määramata või määrati valesti maksukohustuslase poolt talle seadusega pandud täitmatajätmise või mittenõuetekohase täitmise tõttu. Oluline on märkida, et aegumistähtaeg algab maksukohustuse tekkimise aastale järgneva aasta 1. jaanuarist. Aegumistähtaja möödumisel ei või selles asjas maksuotsust teha ega muuta või kehtetuks tunnistada varem tehtud maksuotsust. (Maksukorralduse seadus, 2002)

Lähtuvalt legaliteetide põhimõttest ei ole Eesti maksuõiguses maksuhalduri ja maksumaksja vahel kokkulepete sõlmimine lubatud. See tähendab, et ei või maksuhaldur sõlmida kokkuleppeid intressimäära vähendamiseks ning ei ole maksuhalduril õigust loobuda näiteks intressi sissenõudmisest. (Lehis, 2012, lk 58)

Vaatamata sellele, et ei ole maksuhalduril õigust jätta intress sisse nõudmata või erakorraliselt nende surust vähendada, on seadusandja toonud välja erandlikud asjaolud, mille olemasolul intresse ei arvestata. (Randlane, 2015, lk 62) Intresside arvestamine peatub (Maksukorralduse seadus, 2002):

1. Maksukohustuslase pankroti väljakuulutamisel.
2. Krediidiasutuse poolt tähtpäevaks täitmata maksukohustuselt krediidiasutuse moratoriumi ajaks.
3. Tähtpäevaks täitmata maksukohustuselt, mille täitmine toimub vastavalt pankrotimenetluses kinnitatud ja kehtivale kompromissile.
4. Kui intressisumma ületab põhivõla suuruse.
5. Saneerimismenetluse või võlgade ümberkujundamise menetluse algatamisest kuni saneerimiskava või võlgade ümberkujundamise kava kinnitamiseni.

Teise punkti puhul on krediidiasutuse moratorium makseraskustes oleva Eesti krediidiasutuse ja tema lepinguriigis asutatud filiaali või kolmanda riigi krediidiasutuse Eestis asutatud filiaali tegevuse osaline või täielik peatamine, et selgitada välja makseraskuste põhjused ja võimalused maksevõime taastamiseks ning kaitsta võlausaldajate varalisi huve. (Maksukorralduse seadus, 2002)

Analüüsi tulemust selgus, et mitte ühelgi vastajal polnud kogemust maksumaksjale arvestatava maksuintressiga. Seetõttu võib järeldada, et peamiselt puututakse maksuintressiga kokku maksumaksjate poolt tasutavate summadega seoses.

Esimese peatükis toodud informatsioonist selgub, et hetkel täidab intress Eesti maksuõiguses järgmiseid ülesandeid:

1. Riigile tähtpäevaks täitmata jäetud maksukohustuse kahju hüvitamine.
2. Maksumaksjate motiveerimine täitmaks maksukohustusi tähtaegselt.
3. Maksumenetluse kulude katmine.

Maksuintressi funktsiooni kehtestamisel ja määra valimisel on tegemist seadusandja otsusega, milleks seadusandjal on avatud kaalutlusruum. Selleks et maksuintress toimiks efektiivselt, peab seadusandja läbi mõtlema ja reguleerima kõiki funktsioone ning neist tulenevaid võimalikke tagajärgi. (Zelgalvis, 2013)

Maksukorralduse seaduse § 117 kohaselt on maksuõiguses kehtiv intressimäär 0,06% päevas ehk 21,9% aastas. Kehtivas maksukorralduse seaduses maksuintressi maksimaalne suurus on piiratud, see tähendab, et maksuintressi maksimaalne summa ei saa olla suurem, kui maksunõude summa (Maksukorralduse seadus, 2002).

Siin on oluline märkida, et praegune maksuintressi määr kehtib alates 2002. aastast. Enne 2002. aastat oli maksuintressi määr 0,07% päevas, mille kehtestas aastal 1996 rahandusminister (Maksukorralduse seadus, 2002). Selline maksuintress kehtis kuus aastat. Aastal 2002 tunnistati rahandusministri määrus põhiseadusevastaseks, kuna põhiseaduse kohaselt peab maksuintress olema kehtestatud seadusega (Eesti Vabariigi põhiseadus, 1992). Edaspidi on maksuintress kehtestatud maksukorralduse seadusega, mis on põhiseadusega kooskõlas.

Eestis kuulub intressikohustuse ja –määra kehtestamine täies ulatuses seadusandjale. See tähendab, et seadusandja on suhteliselt vaba intressimäära kehtestamisel ning muutmisel. Kuid maksuintressi määr peaks olema selline, mis tagaks nii majanduskeskkonna kui ka maksusüsteemi efektiivse toimimise. Samuti peab seadusandja arvestama, et maksuintress peab täitma seadusandja määratud eesmärgi, see tähendab, et maksuintressiga ei tohi täita varjatud eesmärgi ning intressimäär ei tohi olla seadusjärgseid eesmärgi silmas pidades ilmselgelt põhjendamatu. (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-2-1-71-14 otsuse kuupäev 15.12.2015)

Seejuures Eesti maksusüsteemi oluliseks eesmärgiks on lihtsuse ja läbipaistvuse tagamine. Seetõttu maksuõiguses kehtib ühesugune maksuintressi määr igas olukorras kõigile maksumaksjatele. (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-15-16 otsuse kuupäev 29.03.2017)

Samuti maksuõiguses ei eristata olukordi, kus maksumaksja viivitas deklareeritud maksusumma tasumisega, ja olukordi, kus maksumaksja teadlikult deklareeris väiksema maksusumma, kui maksuseaduses oli ette nähtud (Lehis, 2012, lk 157). Mõlemal juhul kehtib üks ja sama intressimäär ning maksuintressi arvestatakse ühtemoodi.

Kokkuvõtvalt kehtivas Eesti maksuõiguses on maksuintressi määr 0,06% päevas ja 21,9% aastas. Maksuintressi arvestamine algab järgmisel päeval maksuvõla tekkimisest või siis,

kui maksumaksja on deklareerinud väiksema maksusumma, kui maksuseaduse kohast oleks pidanud deklareerima. Seejuures ei eristata maksuõiguses olukordi, kus maksumaksja viivitas deklareeritud maksusumma tasumisega, ja olukordi, kus maksumaksja teadlikult deklareeris väiksema maksusumma, kui maksuseaduses oli ette nähtud. Mõlemal juhul kehtib üks ja sama intressimäär ning maksuintressi arvestatakse samamoodi. Samuti selgus, et maksuhaldur võib nõuda intressi tasumist maksusummaga koos või eraldi. Üldjuhul võib maksuintress maksuvõla korral tuleneda maksu- ja vastutusotsusest ning maksuvõla tasumise korraldusest, kuid võib olla ka nii, et maksuintress tekib intressinõude haldusakti väljastamisega. Intressinõude täitmise tähtaeg on 10 päeva alates haldusakti kättesaamisest ning aegumistähtaeg on üks aasta alates põhivõla tasumisest. Seejuures maksuhaldur ei või sõlmida kokkuleppeid intressimäära vähendamiseks ning ei saa loobuda intressi sissenõudmisest. Kuigi on teatud tingimused, mille olemasolul intresse ei arvestata. Üks sellistest tingimustest on maksumaksja pankroti väljakuulutamine.

2.2 Maksuintressi määraga seotud probleemid

Maksud on riigi peamine sissetulek, järelikult, maksumaksja üheks kõige tähtsamaks kohustuseks on maksukohustuste täitmine. Kuid kõik maksukohustused peavad olema rangelt seadusega reguleeritud, et vältida olukorda, kus määratud maksukohustus või sunnivahend on seadusega vastuolus ning riik teenib sellega lisaraha.

Selleks et tagada maksusüsteemi efektiivsus, peavad riigi maksuseadused olema kaalutud ja maksuhaldur peab nendest lähtuma (Franzoni, 2008, lk 5). Riigi maksude laekumise olukord oleneb nii maksuseaduse efektiivsusest kui ka maksuhalduri tegevusest ja maksu- maksjate maksukuulekusest (Feinstein, 2007, lk 850). Maksukuulekus on maksukohustuse täitmine vabal tahtel. See tähendab, et maksukohustusi täidetakse iseseisvalt, ilma maksuhalduri sekkumiseta ja sunnivahendite rakendamiseta. (Kirchler, 2008, lk 21)

Eesti maksuõiguse praktikas on olnud juhtumeid, kus riigi eksimuse tagajärjel kehtestatud maksukohustused on tunnistatud seadusega vastuolus olevaks. Üks nendest juhtumitest on maksuintress. Aastal 1998 kehtestati maksuintress rahandusministri määrusega. Tolle aja maksuintressi määr oli 0,07% päevas. Rahandusministri arvates ei olnud maksuintress maks, vaid viivitusest tekitatud kahju hüvitis, mis ei pidanud olema kehtestatud seadusega.

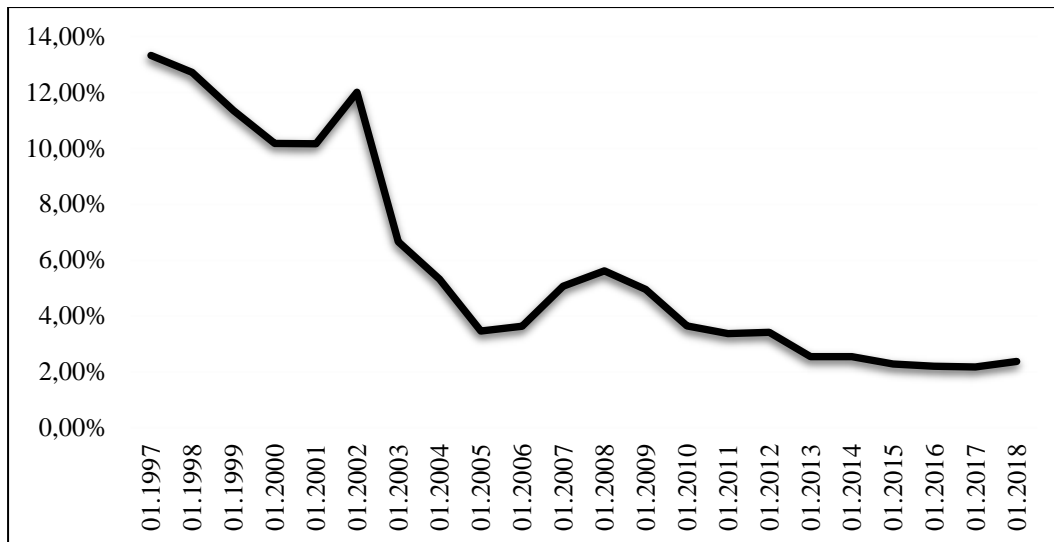
Rahanduskomisjoni selgituse kohaselt oli maksuintressi määra kehtestamise delegeerimine ajendatud soovist anda rahandusministrile võimalus maksuintressi määra muutmiseks (Randlane, 2015, lk 59). Vastavalt põhiseaduse §113-le sätestab riiklikud maksud, trahvid, koormised, lõivud ja sundkindlustuse maksed ainult seadus. See tähendab, et nii uut maksu kui ka maksumäära ja maksuintressi määra saab kehtestada või muuta seadusega. Eeltoodud informatsioonist selgub, et 0,07 protsendiline maksuintress oli põhiseadusega vastuolus. Tol ajal vabanesid maksuintressi tasumisest vaid need, kellel oli intress tasumata ja maksuhaldur ei olnud koostanud selle tasumist kohustavat haldusakti (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-8-02, otsuse kuupäev 05.11.2002). Vaatamata sellele, et maksuintress oli kehtestatud põhiseadusega vastuolus, ei kuulunud kõik juba tasutud maksuintressid tagastamisele.

1994. aastast pärit maksuintressil oli otsene seos majandusliku olukorraga laenuturul (Äri-leht, 2016). Maksuintress kehtestati 1994. aastal ja selle määr oli 0,15% päevas ehk 54,75% aastas. Samal ajal oli intressimäär rahaturul oli 40–50% ehk maksuintressi määr oli rahaturu intressimäärast suurem mitte enam kui 10–20% (Eesti Pank, 2018).

Sellest momendist on rahaturu intressid pidevalt langenud, millele maksuintress on ka proportsionaalselt reageerinud. Nimelt langetati aastal 1996 maksuintressi määra 0,15%-lt päevas 0,12-le protsendile. Aastal 1998, kui rahaturu intressimäär oli 16–18%, langetati maksuintressi määra 0,07%-ni päevas ehk 25,55%-ni aastas (Eesti Pank, 2018).

Aastast 1994 on rahaturu intressi määr langenud 2,78 korda, mis on majanduslikust vaatenurgast väga suur muutus. Kuna rahaturu majanduses on intressimäär langenud rohkem kui poole võrra, siis langetati ka maksuintressi määra 54,75 protsendilt aastas kuni 25,55 protsendini aastas. Oluline on märkida, et muudetud maksuintressi määr ehk 25,55% aastas polnud samuti rahaturu intressimäärast suurem rohkem kui 10–20%.

Maksuintress muutus aastatel 1994–1998 2,14 korda. Maksuintressi muutuse indeks ehk 2,14 on võrreldav rahaturu intressimäära muutuse indeksiga (mis on 2,78), mis tõendab, et rahaturu intressi ja maksuintressi vahel oli ea proportsioon. Lähtudes sellest proportsioonist, võib eeldada, et kui rahaturu intressimäär tundub muutub, siis muutub ka maksuintressi määr.

Joonis 3. Rahaturu intressi dünaamika ajavahemikus 1997–2018 (Eesti pank, 2018).

Praegune maksuintressi määr on 0,06% päevas ja 21,9% aastas. Selline maksuintressi määr kehtib 2002. aastast. Aastast 2002 on rahaturu intress langenud mitu korda. Nagu jooniselt 3 näha, kui aastal 2002 oli rahaturu intressimäär 7%-lt kuni 12%-ni, siis 2018. aastal on rahaturu intressimäär on 2% - 2,5%. Lähtudes nendest andmetest, võib öelda, et 2002. aastal olid rahaturu intressimäär ja maksuintressi määr veel proportsioonis. Kuid sellest ajast on möödunud 16 aastat ja rahaturu intressimäär on langenud 4,8 korda. Proportsiooni järgi, mida riik on kasutanud varem, peaks maksuintressi määr olema vastavuses riigituru intressimääradele ehk kui intressimäär on langenud 4,8 korda, siis maksuintressi määr peaks samuti tunduvalt langema ja olema aastal 2018 umbes 4,5%–5% aastas ehk 0,012%–0,013% päevas. (Eesti Pank, 2018)

Eesti maksusüsteemi üheks oluliseks eesmärgiks on lihtsus ja läbipaistvus ning ühesugune maksuintressi määr on selle ideega kindlasti kooskõlas, kuid see ei saa õigustada suurele osale maksumaksjatele ebaproportsionaalselt ränga rahalise koormise panemist. Maksuintressi eesmärkide täitmiseks ja saavutamiseks on vaja maksuintresside määr viia kooskõlla rahaturul toimuvate muutustega. Muutusi ei pea tegema igal aastal, kuid olukord, kus üks ja sama maksuintressi määr kehtib ligi 20 aastat, samas kui rahaturu intressid oluliselt kahanevad, on muutnud maksuintressi määra aja jooksul maksumaksjatele ülemäär suureks rahaliseks koormuseks (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-15-16, otsuse kuupäev 29.03.2017).

Kuna maksuintress ei ole ettevõtlusega seotud kulu, siis lisandub tulumaksukohustus ja maksuintressi kogukulu on umbes 27%, nii et kehtiv maksuintressi määr on võrreldav kiirlaenu teenuse pakkujate intressiga (Äripäev, 2016). Kuid praegune maksuintressi määr on jäänud kehtima aastast aastasse, ignoreerides nii majandusliku olukorra muutusi kui ka kasutusel olnud proportsioone.

Kiirlaenu teenuse pakkujate intressi ja maksukorralduse seadusest tuleneva intressi peamine erinevus on see, et kiirlaenu teenuse pakkuja on ettevõtja ning tema eesmärk on tulu teenida, kuid maksuintress peab täitma riigi legitiimseid eesmärke. See tähendab, et maksuintress ei tohi väljuda legitiimsete eesmärkide piiridest ega asuda teenima lisaks varjatud ehk mittelegitiimseid eesmärke. (Saare, 2010)

Nii nagu varem näidanud, täidab maksuintress konkreetseid funktsioone nagu

1. õigel ajal saamata raha kahju hüvitamine,
2. maksumaksjate motiveerimine,
3. maksumenetluse kulude katmine.

Maksumenetluse kulude katmise eesmärki täidab maksuintress üsna harva. Tavaliselt deklareeritakse maksukohustused õigel ajal, kuid nende maksmine toimub viivitamisega. See tähendab, et sisuliselt maksuhaldur ei alusta maksumenetlust ega tee maksusumma määramiseks kulutusi. Ülaltoodud viitab sellele, et enamasti ei saa maksuintress teenida eesmärki hüvitada konkreetse maksumenetluse kulud. Maksumaksjale tekitab see lisakoormust, mis takistab PS § 31 ettevõtlusvabadust ning annab riigikassase lisapanuse (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-15-16, otsuse kuupäev 29.03.2017)

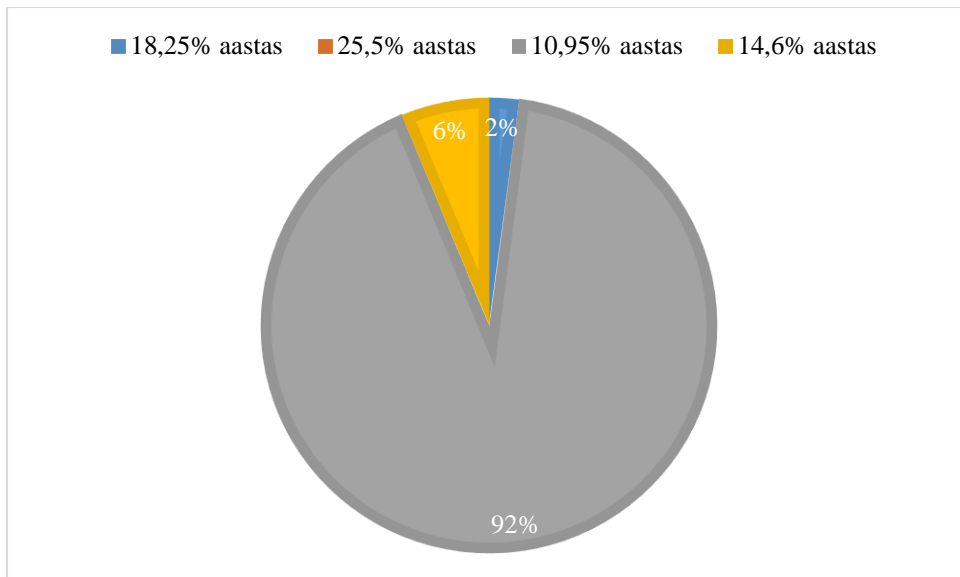
Maksuintressi peaeesmärk on hüvitada riigile raha hilisemast laekumisest tekkiv kahju. Selle eesmärgi saavutamiseks peab maksuintress olema kõrgem intressist, mida riik ise laenu võttes tasuma peab. Riigi võetud laenu intressimäär on praegu 0,76% aastas. Arvestades riigi võetud laenu intressimääraga, viitab Riigikohus, et maksuintressi kahju hüvitamise eesmärki täitmiseks vajalik intressimäär ei oleks isegi ettevaatliku arvestuse juures kõrgem kui 3%. (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-15-16, otsuse kuupäev 29.03.2017)

Kui eesmärk on motiveerida isikuid tasuma makse õigel ajal, tuleb arvestada, et kehtiv maksuintressi määr on kehtinud muutumatuna 2002. aastast ega arvesta majanduskeskonnas toimunud muutustega. Võttes arvesse autori tehtud finantsturgude intressi analüüsi, selgub, et rahaturu intressimäär, millega maksuintress on alati olnud tihedas seoses, on langenud 2002. aastast 12,3%-lt (seisuga 1. jaanuar 2002) 2,3%-ni (seisuga 1. jaanuar 2018) ehk 5 korda.

Samuti on Eestis maksuintressi määr oluliselt kõrgem kui teistes Euroopa riikides. Üldiselt kasutatakse teistes Euroopa riikides nii fikseeritud kui ka paindlikku maksuintressi määra. Suurbritannias on maksuintressi määr 3% aastas, Portugalis 4%, Prantsusmaal 4,8%, Itaalias 4-5%, Saksamaal 6%, Soomes 7,5% ja Kreekas 8,76% aastas. Võrreldes Eesti maksuintressi määraga (21,9%), on näha suurt erinevust. (Jõgi & Uibo, 2017, lk 228)

Nagu eespool mainitud, võib võlasuhetele kohaldatava intressimäära ja maksuintressi määra vahele tõmmata paralleeli. Võlasuhetele kohaldatav intressimäär on 2002. aastast langenud ligi 30% ja oli 1. jaanuari 2018 seisuga 8,00% aastas. Kuna maksuintress on paralleelne võlaintressiga, siis, lähtudes võlaintressi langemist, peaks langema ka maksuintress.

Lisaks, Riigikohus on maksuintressiga seotud kohtulahendites mitu korda leidnud, et kehtiv maksuintressi määr on oma eesmärkide täitmiseks kõrge ning legitiimsete eesmärkide täitmiseks ei tohiks maksuintressi määr olla suurem kui 0,03% päevas ja 10,95% aastas. Võttes arvesse toodud andmeid, on autor arvamisel, et see on optimaalne määr, et maksuintress täidaks legitiimseid funktsioone ja väldiks riigikassasse lisaraha teenimise riski.

Joonis 5. Küsitluse tulemused maksuintressi määra küsimuses. (autori koostatud)

Selleks et uurida, mis on küsitletute arvates kõige sobilikum maksuintressi määr, oli küsitluses küsimus maksuintressi määra kohta. Vastavalt joonisele 5 võib järeldada, et enamik vastanutest ehk 92% on arvamisel, et maksuintressi määr ei tohiks olla suurem kui 10,95% aastas. See on just see määr, mida maksumaksjad on valmis maksma, juhul kui tekib maksuintressi kohustus.

Eespool pakutud maksuintressi määr tuleneb nii tehtud küsitlusest ja käsitletud materjalist kui ka Riigikohtu praktikast. Selline intressimäär oleks vastavuses finantsturgude intressimääraga. Sellise maksuintressi määra kehtestamisel ei tekiks kahtlust, et MKS § 117 lg 1 on PS §-dega 31 ja 32 vastuolus. Oluline on ka märkida, et viimastel aastatel on olnud väga palju kohtumenetlusi, kus probleemiks on olnud maksumaksjate vaates ülikõrge maksuintressi määr. Enamikul juhtudel rahuldab Riigikohus kaebuse osaliselt ning tühistas põhiseadusega vastuolus olevaks MKS § 117 lg 1 osas, milles maksuintressi määr ületas 0,03% päevas. (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-15-16 otsuse kuupäev 29.03.2017)

Justiitsminister rõhutab, et maksukorralduse seadus § 117 lg 1 võib olla vastuolus PS §-dega 31 ja 32, kehtestades ebamõistlikult suure intressimäära 0,06% päevas. Justiitsminister leiab ka, et maksuintressi eesmärk ei saa olla riigile lisatulu teenimine. (Riigikohtu Halduskolleegiumi kohtuotsus nr 3-4-1-15-16, otsuse kuupäev 29.03.2017)

Lõputöö raames tehtud küsitlus viitab sellele, et maksumaksjate arvates on 0,03% maksuintressi päevane määr kõige mõistlikum. Kõigist küsitluses osalenutest 92% oli arvamusel, et kõige mõistlikum maksuintressi määr on 0,03% päevas ja 10,95% aastas.

Kokkuvõtvalt selgus, et kehtival maksuintressil on kolm probleemi. Esiteks see, et legitiimsete eesmärkide saavutamiseks on piisav maksuintressi määr 0,03% päevas ja 10,95% aastas, samas kui kehtiva maksuintressi määr on 0,06 päevas ja 21,9% aastas. Selline järeldus on tehtud küsitluse andmete ja Riigikohtu praktika analüüsi põhjal. Teiseks, kehtiv maksuintressi määr on püsinud muutumatuna 2002. aastast. Sellest ajast on peamine finantsturgude intressimäär langenud 5 korda. Kuna maksuintressi määr on tihedas seoses finantsturgude intressimääraga, siis vastavalt viimasele peaks ka maksuintressi määr olema proportsionaalselt langenud. Kolmandaks see, et Euroopa riikides on maksuintressi määr vahemikus 3%–10%, kuid Eestis kehtiv maksuintressi määr on 21,9%, mis on kordades kõrgem.

KOKKUVÕTE

Kehtiv maksuintressi määr on kehtinud muutumatuna alates 2002. aastast, ignoreerides majanduslikku keskkonna toimunud muutusi ning tekitades lisa rahalise koormust, mida võib käsitleda kui ettevõtlusega tegelemise õiguse rikkumist, mis on põhiseadusega vastuolus. Sellest, et maksuintressi määr on kordades suurem finantsturgudel intressimäärast võib viidata, et maksuintressil on peale legitiimsete eesmärkide, on ka riigile lisa raha teenimise eesmärk.

Teema aktuaalsus tulenes riigikohtu praktikast, kus oli tunnustatud, et kehtiv maksuintressi määr on põhiseadusega vastuolus osas, kus viivitamise korral tasumisele kuuluv maksuintressi määr on rohkem kui 0,03% päevas.

Teema oli sellises käsitluses uudne, kus selgitati, kas maksuintressil maksumenetluses on tegelikult mõjutuse ja kahju hüvitamise funktsioon või tegemist riigi lisatuluallikaga. Seejuures senine kohtupraktika on näidanud korduvalt, et maksuintressi määr teatud asjaoludel ei ole põhjendatud ning on ebaproportsionaalne.

Lõputöö probleemiks oli maksuintressi määra õiglus maksumaksja kui ettevõtja positsioonist lähtuvalt. Maksumaksjate hinnangul ei olnud intressimäär õiglane ning on võrreldav kiirraenuteenuse pakkujate intressidega. Iga hilinenud makse pealt arvestatakse intressi 0,06% päevas, mis on aastast ligikaudu 21,9%. Kuna intressi ei arvestata ettevõtlusega seotud kuluna, tuleb tasutud intressilt maksta ka tulumaksu. Seejuures on intressimäära kehtinud muutumatuna alates 2002. aastast ning seadusandja ei ole arvestanud majanduskeskkonnas toimunud muutustega, kus intressimäärad finantsturgudel on intressimäära kehtestamisest langenud mitmeid kordi.

Lõputöö eesmärgiks oli analüüsida maksuintressi funktsiooni, arvestamist ja määra ning välja selgitada kas riik kasutab maksuintressi kõrge määra legitiimsete eesmärkide täitmiseks või lisa tulu teenimiseks.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks kasutati nii kvalitatiivset kui ka kvantitatiivset uurimismetoodikat. Kvalitatiivset uurimismetoodikat kasutati erinevate

andmekogumisviisidena. Andmekogumisviisidena kasutati peamiselt dokumendianalüüsi ja küsitlust. Kvantitatiivset uurimismetoodikat kasutati arvandmete analüüsimisel. Küsitluses küsitati nii ettevõtjate kui ka füüsilise isikute arvamust kehtiva maksuintressi olemuse ja määra kohta.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks oli püstitatud neli uurimisülesannet. Esimeseks oli anda ülevaade maksuvõla olemusest ja sissenõudmisest. Maksuvõlg on maksumaksja tasumata jäetud rahaline kohustus. Tasumata jäetud rahalise kohustuse all mõistetakse riiklike makse, sundkindlustusmakseid ja keskkonnatasusid. Maksuvõlg koosneb tasumata maksusummast ja arvestatud intressist. Maksuvõla tekkimist võib põhjustada näiteks maksukohustuse hilinemisega maksmine. Maksuvõlg tekib olukorras, kus maksukohustuslane deklareerib teatud maksu, kuid mingil põhjusel jätab selle määratud summat tähtpäevaks tasumata või deklareeritud summa ja tegelikult makstud summa on erinevad. Maksuvõlg võib tekkida nii füüsilistel kui ka juriidilistel isikutel. Tasumata maksukohustus, sõltumata selle tekkimise põhjustest nõutakse sisse maksumenetluses. Maksumenetlus koosneb tuvastusmenetluses, otsustusmenetlusest, sooritusmenetlusest, uuendusmenetlusest ja vaidemenetlusest. Oluline on märkida, et kui maksumaksjal on maksuvõla suurus kokku väiksem kui 10 eurot, siis seda temalt sisse ei nõuta. Maksuvõla sissenõudmise protsess algab maksumaksja teavitusega, et anda maksumaksjale võimalus maksuvõlg vabatahtlikult tasuda ning lõpeb peamiselt võlgniku nõuete arestiga. Juhul, kui maksumaksja ei tasu maksuvõlga ei maksuhalduri teavituse ega ka haldusakti alusel, siis rakendatakse täitetoiminguid. Kohtutäituri poole pöördub aga maksuhaldur alles siis, kui tema täitetoimingud ei ole tulemuslikud või nõude sissenõudmiseks on vaja sooritada edasisi täitetoiminguid.

Teine uurimisülesanne oli analüüsida maksuintressi mõistet ja olemust. Maksuintressi legaaldefiniitsiooni kehtivas õiguses, sh ei maksukorralduse seaduses ega selle seletuskirjas sätestatud ei ole. Maksuintress võib olla kas tasu raha kasutamise eest või õiguskaitsevahend rahalise kohustuse täitmisega viivitamise korral. Teaduskirjanduse põhjal maksuõigussuhtes on intress riigi maksuhalduri poolt protsendina arvestatav sanktsioon iseloomuga kompensatsioon, millel on kahju hüvitamise, maksumenetluse kulude katmise ja motiveerimise funktsioon. Oluline on ka märkida, et erinevalt võlasuhtes käsitletud intressist, mille eesmärk on tulu teenimine, ei saa maksuõigussuhtes kasutatav intress olla riigi jaoks finantstulu, vaid see täidab konkreetse juhtumiga tekkinud kahju

hüvitamist. Küsitluse tulemuse järgi, võib järeldada, et maksumaksjate vaates maksuintressi peamiseks eesmärgiks on riigile lisa tulu teenimine. Selline arvamus on põhjendatud, sellest, et võrreldes teiste intressi määradega, maksuintressi määr on oluliselt kõrgem.

Kolmas uurimisülesanne oli käsitleda maksuintressi arvestamist. Maksuintressi arvestamise ja tasumise kohustus tekib siis, kui maksukohustuslane ei ole tähtpäevaks tasunud maksukohustuse. Maksuintressi arvestamine algab päevast, mis järgneb päevale, kui maksukohustuse tasumine pidi olema. Maksuintressi arvestatakse kuni tasumise või tasaarvestuse tähtpäevani. Oluline on märkida, et päev, mil maksuvõla ja maksuintressi makstakse, on üldjuhul kaasa arvatud. Maksuintressi arvestamisel rakendatakse summaarset arvestust. Summaarse arvestuse olemus seisneb selles, et maksuintressi arvestatakse kõikide maksuvõlgade ja ettemaksete kogusummalt. Maksuintressi arvestamine aegub 1 aastaga maksuvõla täieliku tasumise päevast ning arvestamise aegudes ei saa intressinõuet enam esitada. Autor leidis, et võib maksuintress maksuvõla korral tuleneda maksu- ja vastutusotsusest ning maksuvõla tasumise korraldusest, kuid võib olla ka nii, et maksuintress tekib intressinõude kui haldusakti väljastamisega. See tähendab, et maksuhaldur on õigus nõuda intressi tasumist maksusummaga koos või eraldi. Samuti selgus, et maksuhaldur ei või sõlmida kokkuleppeid intressimäära vähendamiseks ning ei saa loobuda intressi sissenõudmisest. Kuigi on teatud tingimused, mille olemasolul intresse ei arvestata. Üks sellistest tingimustest on maksumaksja pankroti väljakuulutamine.

Neljandaks uurimisülesandeks oli analüüsida maksuintressiga seotud probleeme. Analüüsi käigus autor on leidnud, et kehtival maksuintressi määral esinevad mitu probleeme. Kõige peamine probleem tuleneb asjaolust, et praegune maksuintress on kehtinud muutumatuna 16 aastat. Riigikohus on leidnud, et maksuintressi määra pikaajaline kehtivus tähendab seda, et maksuintressi ei arvesta majanduskeskkonnas toimunud muutustega. Kuna finantsturgude intressimäär, mis on seotud maksuintressi määraga, on langenud 2002. aastast 4,8 korda, siis maksuintressi määr peaks ka muutma. Samuti, 2017 aastal Justiitsminister oli arvamusel, et maksuintressi määr võib olla PS §-ga 31 ja 32 lõikega 2 vastuolus osas, mis kehtestab ebamõistlikult suure intressimäära 0,06% päevas. Autor leidis, et riigikohtu praktika järgi maksuintressi legitiimsete eesmärkide saavutamiseks on piisav 10,95% aastane maksuintress. Küsitluse tulemused ka viitavad sellele, et 10,95% on kõige mõistlikum maksuintressi määr vastavalt praeguse majanduskeskkonnale. Lähtudes

tehtud analüüsist autoril tekkis arvamus, et maksuintressi määr on enda funktsioonide täitmiseks liiga kõrge ning riik on tahtlikult väldib selle muutumist.

SUMMARY

The biggest income of the government comes from the taxes. It is necessary for country to have efficient, effective and contemporary tax gaining system to receive all the taxes. There are always tax payers who do not stick to the tax laws and try to avoid the tax system or pay tax in a lower amounts than it is needed. When the entrepreneurs face to troubles with paying the taxes or they can not accomplish duty according to deadline, tax interest comes up. The rate of the tax interest is expressed percentually and depends of the tax arrear amount.

The title of this thesis is “Tax interest functions and problems in tax law”. The thesis is written in the Estonian language and contains two chapters with two sub-chapters, 43 pages in total. The thesis was compiled using 38 sources.

The thesis is topical as the problem comes from the national court’s practice. Estonian national court found in several disputes that tax interest’s purpose can not be extra income earning for the government. As a matter of fact that Estonian effective tax interest rate is 21,9% per year, court has admitted it as an invalid in the part, where tax interest rate is higher than 10,95% per year. Court has justified this decision as a such a high rate for tax interest is not reasonable and can be considered as a separated tax, which can be used for extra income making, which is illegal.

The research problem is based on the circumstance that tax interest rate is not equitable on the tax payer position. Tax payers find that tax interest rate is causelessly high and comparable with the high percent fast loans. Tax payer has to pay 21,9% per year or 0,06% per day of the tax arrear’s value. As a matter of fact that tax arrear is not the connected with the enterprise expenditure, income tax is also enlarged to the tax interest rate and the final tax interest rate for the entrepreneur is about 27%. The biggest problem of the actual tax interest is the fact, that tax interest rate is valid since the year of 2002.

The aim of the thesis is to analyze functions of the tax interest. To achieve the purpose, autor had formulated following tasks for research:

1. To give overview of the tax arrear.

2. To analyze tax interest's functions.
3. To consider the tax interest's calculates.
4. To analyze connected to the tax interest problems.

There were used both the qualitative and quantitative method during the research. Qualitative research method was used for the text data collecting from the science documentation. Quantitative reaserch method was used for the numeric data collecting.

Also, to achieve the purpose of the thesis and to receive the tax payer's opinion over the tax interest rate, purpose and sence, author had organised the survey using the Google Forms tool for the surveys. There were 50 people in total involved to survey, who were ready to give their opinion about the effective and the matter of tax interest. To receive the most efficient results of the survey, author had placed following questions about the tax interest:

1. Have you ever faced to tax interest?
2. If your answer was "yes" then in which situation you have faced with the tax interest?
3. What is the purpose of the tax interest in your opinion?
4. How do you refer to the fact that tax interest rate is valid since the year of 2002?
5. Tax interest rate is 0,06% per day. As a matter of fact there is an income tax added to the rate and the total tax interest rate is 27% per year. Do you think that it is reasonable tax interest rate?
6. If the previous answer was "no", then which tax interest rate could you suggest?

The results of the research analysis showed that the actual tax interest rate is much higher than it is required to fill the tax interest functions. There are several facts, which prove that current tax interest rate causelessly high. First fact is the circumstance that tax interest has not changed since the year of 2002. As a matter of fact since that time interest rate of the financial market has decreased from 14% to 2,3%. Also author found a fact that the tax interest rates in major European countries are lower than 10% a year while in Estonia it is 21,9% a year.

Based on the analysis, the author has found that currently required tax interest rate has to be 0,03% per day or 10,95% per year. This tax interest rate would fill all three functions of the tax interest, would be in the proportion with the current interest rate of the financial market and avoid a possibility for government to gain extra revenue from the tax interest.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

AS-I WIPESTREX GRUPP hagi Eesti Vabariigi vastu 31 500 000 krooni ja viivise saamiseks (2011) 3-2-1-62-10.

d'Andria, D. 2010. The Effects of Tax Evasion on the Choice between Personal and Corporate Income Taxation. *Public finance review*, 39(5), pp. 682-711.

Eesti Energia Aktsiaseltsi hagi Mati Makkari vastu võla ja viivise saamiseks ning Mati Makkari vastuhagi Eesti Energia Aktsiaseltsi vastu elektri väljalülitamise õigusvastaseks tunnistamiseks ja kahju hüvitamiseks (2015) 3-2-1-71-14.

Eesti Pank, *Kodumajapidamistele antud laenude intressimäärad laenuliigi ja valuuta lõikes*. Tallinn: Eesti Pank, 2018. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://statistika.eestipank.ee/?lng=et#listMenu/1073/treeMenu/FINANTSSEKTOR/147/979>. [Kasutatud: 20.03.2018]

Eesti Vabariigi Põhiseadus (1992) RT I, 15.05.2015, 2.

Erelt, T., Leemets, T., Mäearu, S. & Raadik, M., 2013. Päring. Rmt: *Eesti õigekeelsussõnaraamat*. [Võrgumaterjal] Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. Leitav: <http://www.keeleeveeb.ee/> [Kasutatud 04.01.2018].

Feinstein, J., 2007. Tax Compliance. *Public finance review*, 36(2), pp. 850.

Franzoni, L., 2008. Tax Compliance. Rmt: *Encyclopedia of Law and Economics*. Bologna: SSRN, p. 35

Jõgi, J. ja Uibo, K., Maksuintressi kohane määr. *Juridica*, IV, lk 223-231.

Keskkonnatasude seadus (2005) RT I, 30.06.2017, 34.

Kirchler, E., 2007. The Economic Psychology of Tax Behaviour. New York: *Cambridge University press*.

Kivistik, V., 2005. Kas maksuintress on põhiseadusega vastuolus? *Äripäeva kirjastus*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2005/03/28/kas-maksuintress-on-pohiseadusega-vastuolus> [Kasutatud 17.03.2018].

Kohtutäituri seadus (2009) RT I, 30.12.2017, 17.

Käibemaksuseadus (2003) RT I, 24.04.2018, 4.

Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veskis, L., Viks, Ü. & Voll, P., 2009. *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.eki.ee/dict/ekss/> [Kasutatud 05.01.2018].

Lehis, L., *Maksuõigus*. Tallinn: Juura, 2004. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.juridica.ee/juridica_et.php?year=2016&number=7 [Kasutatud: 05.01.2018]

Lehis, L., *Maksuõigus 3*. Täiendatud ja muudetud trükk. Tallinn: Juura, 2012. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.juridica.ee/juridica_et.year=2012&number=3 [Kasutatud: 05.01.2018]

Maksu- ja Tolliamet, *Maksuvõla dünaamika*. Tallinn: Maksu- ja Tolliamet, 2017. a. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.emta.ee/sites/default/files/kontaktid-ja-ametist/maksulaekumine-statistika/maksuvola-dunaamika/voladunaamika.pdf>. [Kasutatud: 28.12.2017]

Maksu- ja Tolliamet, *Maksuvõlgadest informatsioon*. Tallinn: Maksu- ja Tolliamet, 2016. a. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.emta.ee/et/ariklient/maksukorraldus-maksude-tasumine/maksuvõlgadest> [Kasutatud: 04.01.2018]

Maksukorralduse seadus (2002) RT I, 03.04.2018, 6.

Maksukorralduse seaduse § 117 lõike 1 põhiseadusele vastavuse kontroll (2017) 3-4-1-15-16.

Matsalu, E., 2016. Maksuintress kui riigi magus tuluallikas. *Äripäeva kirjastus*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2016/03/02/maksuintress-kui-magus-tuluallikas> [Kasutatud 07.02.2018].

Ots, J., 2010. Intressilt viivise arvestamise keeld. *Juridica*, nr 6, lk 420-422.

Pankrotiseadus (2002) RT I, 26.06.2017, 29.

Rahandusministeerium, 2017. *Maksu- ja Tolliameti arengukava 2017-2020*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.emta.ee/sites/default/files/kontaktid-ja-ametist/ameti-struktuur-ulesanded-strateegia/strateegia/20170608_mta_strateegiadokument_2017-2020.pdf. [Kasutatud: 23.02.2018].

Rahandusministeerium, *Maksukorralduse seaduse seletuskiri*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://www.fin.ee/maksu-ja-tollipoliitika>, 30.06.2014. [Kasutatud: 28.02.2018]

Randlane, K. *Maksuvõlgade sissenõudmine*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Rebane, R. 2008. *Maksukorralduse seadusest tulenevate maksukohustuslase poolt tasumisele kuuluvate intresside arvestamise, sissenõudmise ja aegumisega seotud probleemid*. Lõputöö, Tallinn: Sisekaitseakadeemia

Saare, K., 2010. *Protection of Consumer Rights in SMS Loan Agreements*. [Võrgumaterjal] Leitav: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.kluwer/erpl0018&div=9&id=&page>. [Kasutatud: 18.03.2018]

Zelgalvis, E., 2013. Comparison of the Taxation Systems of the Baltic Countries. *Economic science for Rural Development Conference Proceedings*, 33, pp 166-174.

Tallinna Halduskohtu taotlus Maksukorralduse seaduse § 28 lg 4 (kuni 11. maini 1996. a kehtinud redaktsioonis ja 12. maist 1996 kuni 30. juunini 2002 kehtinud redaktsioonis) ning selle alusel antud rahandusministri määruste Põhiseadusele vastavuse kontrollimiseks (2002) 3-4-1-8-02.

Tolliseadus (2017) RT I, 16.06.17, 1.

Tõnis Paltsi (Palts) ja Karmen Paltsi (Palts) kaebused Maksu- ja Tolliameti Põhja maksu- ja tollikeskuse 3. novembri 2008. a otsuse nr 6-2/1279 tühistamise nõudes (2010) 3-3-1-45-10.

Täitemenetluse seadus (2005) RT I, 03.04.2018, 24.

Võlaõigusseadus (2001) RT I, 31.12.2017, 8.

Väärtpaberite registri pidamise seadus (2017) RT I, 30.12.2017, 33.

Äriseadustik (1995) RT I, 17.11.2017, 22.

XXXXX XXXXXXXXXXXX AS kaebus Maksu- ja Tolliameti 4. juuni 2004. a otsuse nr 148 tühistamiseks osas, millega jäeti rahuldamata kaebaja taotlus intressivõla 729 231 krooni kustutamiseks, vastavate muudatuste sisseviimiseks maksuhalduri intressiarvestuses ning kaebajale 729 231 krooni tagastamiseks (2006) 3-3-1-75-06.

Lisa Küsitlus maksumaksjatele.

Ankeetküsitluse küsimused:

1. Kas te olete kunagi kokku puutunud maksuintressiga?
2. Kui eelmise küsimuse vastus on "jah", siis mis olukorras ja kuidas te olete kokku puutunud maksuintressiga?
3. Milline on maksuintressi olemus Teie arvates?
4. Kuidas Te suhtute sellesse, et maksuintressi määr on muutumatu alates 2002. aastast?
5. Maksuintressi määr on 0,06% päevas, millele lisandub veel tulumaksukohustus (intress on ettevõttega mitteseotud kulud). Kokku see on 27% aastas. Kas Teie arvates selline maksuintressi määr on põhjendatud kõrge?
6. Kui eelmise küsimuse vastus oli "ei", siis milline maksuintressi määr on Teie arvates mõistlik?